

Ändringar i sametingslagen, m.m.

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2003/04:86 Ändringar i sametingslagen (1992:1433), m.m. samt en motion som väckts med anledning av propositionen. De behandlade förslagen avser ändringar i bestämmelser rörande val till Sametinget. Utskottet tillstyrker propositionen och avstyrker motionen.

Till betänkandet har fogats en reservation och två särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Utskottets överväganden	5
Röstlängden.....	5
Valnämndens ställning	10
Tidsfrister för sametingsvalet	11
Mandatfördelning	12
Registrering av grupper och partier m.m.	13
Omval	14
Behandling av personuppgifter.....	14
Könsneutral lagtext.....	15
Reservation.....	19
Definition av begreppet same (punkt 3)	19
Särskilda yttranden	20
1. Sametingsfrågor.....	20
2. Ändringar i sametingslagen m.m.	20
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	21
Propositionen.....	21
Följdmotion	21
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	22

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Lag om ändring i sametingslagen (1992:1433)

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i sametingslagen (1992:1433).

2. Lag om ändring i lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar.

3. Definition av begreppet same

Riksdagen avslår motion 2003/04:K17 yrkandena 1 och 2.

Reservation (fp)

4. Könsneutral lagtext

Riksdagen avslår motion 2003/04:K17 yrkande 3.

Stockholm den 29 april 2004

På konstitutionsutskottets vägnar

Gunnar Hökmark

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gunnar Hökmark (m), Göran Magnusson (s), Barbro Hietala Nordlund (s), Pär Axel Sahlberg (s), Kenth Högström (s), Henrik S Järrel (m), Anders Bengtsson (s), Tobias Krantz (fp), Kerstin Lundgren (c), Helene Petersson (s), Nils Fredrik Aurelius (m), Billy Gustafsson (s), Inger Jarl Beck (s), Liselott Hagberg (fp) och Tuve Skånberg (kd).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 19 oktober 2000 att en särskild utredare skulle tillkallas för att göra en översyn av Sametingets organisation, av sametingslagen (1992:1433) och av förordningen (1993:327) med instruktion för Sametinget. I uppdraget ingick bl.a. att lämna förslag till ett förenklat röstningsförfarande i sametingsvalen och att se över tidpunkten för val. Utredningen skulle vid behov lämna förslag till indelning i valdistrikt, införande av en procentspärre och en ökning av det antal personer som krävs för att registrera ett parti. Slutligen skulle förslag lämnas beträffande möjligheten till extra val och, om behov föreligger, till ändrade former för partistöd.

Utredningen, som antog namnet Sametingsutredningen, överlämnade i oktober 2002 betänkandet Sametingets roll i det svenska folkstyret (SOU 2002:77). Betänkandet har remissbehandlats.

Regeringen tar i den nu aktuella propositionen upp vissa av de förslag till ändringar i sametingslagen som behandlats i Sametingsutredningens betänkande. Ändringarna rör fördelningen av ansvaret för sametingsvalet mellan olika myndigheter, registrering av partier m.m., överklagande av beslut om fastställande av röstlängd, mandatfördelning, tidsfrister för valet och omval. Regeringen avser att i annat sammanhang behandla de övriga frågor som behandlats i betänkandet.

I propositionen föreslås även ändringar i lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar. Ändringarna föranleds av att Valmyndigheten i sitt remissvar i anledning av utredningens betänkande påpekat behovet av bestämmelser om personuppgiftsbehandling i samband med sametingsvalen. De föreslagna ändringarna ansluter nära till de redan befintliga bestämmelser som gäller de allmänna valen. De berörda myndigheterna, Sametinget, Valmyndigheten och Länsstyrelsen i Norrbottens län, har under hand beretts tillfälle att lämna synpunkter på förslaget.

Yttrande från Lagrådet har inhämtats. Lagrådet har lämnat de remitterade förslagen utan erinran. Efter lagrådsgranskningen har, efter framställning från Sametinget, sista dagen för anmälan till röstlängden enligt 3 kap. 4 § sametingslagen ändrats till den 20 oktober. Vidare har i förtydligande syfte gjorts en justering i den nya 3 kap. 37 § sametingslagen. Ändringarna har bedömts vara av sådan beskaffenhet att en förnyad lagrådsbehandling inte är nödvändig.

Utskottets överväganden

Röstlängden

Utskottets förslag i korthet

Utskottet delar regeringens bedömning att den som tagits upp i den preliminära röstlängden hos länsstyrelsen bör få överklaga valnämndens beslut om att ta upp annan person i röstlängden. Vidare tillstyrker utskottet att det införs en bestämmelse med innebörden att länsstyrelsens beslut att en person inte uppfyller kraven för att anses som same medför att inte heller dennes barn skall kunna anses som same på den grunden att föräldern har varit upptagen i röstlängden. Utskottet avstyrker motion 2003/04:K17 yrkandena 1 och 2. Jämför reservationen.

Propositionen

Endast same har enligt 3 kap. 3 § sametingslagen rösträtt i valen till Sametinget. Enligt 1 kap. 2 § avses med same den som anser sig vara same och gör sannolikt att han har eller har haft samiska som språk i hemmet, eller gör sannolikt att någon av hans föräldrar, far- eller morföräldrar har eller har haft samiska som språk i hemmet, eller har en förälder som är eller har varit upptagen i röstlängden till Sametinget.

I propositionen anges att Sametinget har ansett definitionen av begreppet same vara oklar. Detta har fått till följd att valnämnden efter ett beslut av Sametinget i plenum tillåtit att även icke-same som gift sig med en samisktalande person tas upp i röstlängden. Tolkningen överensstämmer enligt regeringens uppfattning inte med avsikten med den aktuella bestämmelsen. Regeringen finner dock att det inte finns skäl att föreslå en ändring i definitionen av begreppet same. Emellertid anser regeringen att det förhållandet att problem av det nämnda slaget kan uppstå när det gäller att bedöma vem som skall ha rätt att upptas i röstlängden tyder på att denna i dag omfattar personer som inte uppfyller de objektiva kriterier för upptagande som anges i sametingslagen. Dessa kan finnas kvar i röstlängden till dess de avlider eller själva begär att bli strukna.

I dag finns enligt 3 kap. 5 § sametingslagen en möjlighet att överklaga valnämndens beslut att inte uppta en person i röstlängden. Överklagande skall ske hos länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte, dvs. för närvarande Länsstyrelsen i Norrbottens län. Rätten att överklaga gäller bara den som inte tagits upp i längden.

I propositionen föreslås att lagen ändras så att den som upptagits i den preliminära röstlängden skall kunna överklaga ett beslut om att en annan person tagits upp i längden under påstående av att denne förts upp i längden utan att vara berättigad till det. Därvid föreslås att texten formuleras så att det framgår

att valnämndens fastställande av den preliminära röstlängden utgör ett enda beslut och att överklagandena avser beslutet i den del det rör upptagande av en viss person i längden.

Överklagandena skall, i likhet med vad som hittills gällt för överklagandena, prövas av länsstyrelsen.

För att det skall vara praktiskt möjligt för den samiska allmänheten att få kännedom om den preliminära röstlängdens innehåll och därmed göra bruk av möjligheten att överklaga föreslås vidare att det föreskrivs att den preliminära röstlängden skall hållas tillgänglig för granskning. Valmyndigheten och Sametinget skall i samråd bestämma vid vilken tid och på vilken plats som röstlängden skall hållas tillgänglig. Dessa uppgifter skall också kungöras i Post- och Inrikes Tidningar.

Slutligen föreslår regeringen att bestämmelsen i 1 kap. 2 § förses med ett tillägg, enligt vilket ett barn till den som har varit upptagen i röstlängden inte skall betraktas som same, om länsstyrelsen beslutat att föräldern inte uppfyller kraven för att betraktas som same.

Motionen

I motion 2003/04:K17 av Tobias Krantz m.fl. (fp) föreslås att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts dels om ändring i bestämmelserna som definierar vem som är same (*yrkande 1*), dels om att Sametinget i plenum ges möjlighet att föreslå valnämnden om en person skall tas upp i röstlängden (*yrkande 2*). Motionärerna anser att det ytterst måste vara den enskilda människan – inte staten, traditionen eller utomstående bedömare – som avgör i vilken mån man känner tillhörighet till en nationell minoritet eller en språklig gemenskap. I motionen uttalas vidare att Sametinget i plenum måste ges möjlighet att föreslå valnämnden om en person, som enligt gällande definition kan betraktas som icke-same, skall tas upp i röstlängden. Enligt motionärernas mening är det olämpligt att ett icke-samiskt organ skall kunna avgöra om en person är same eller inte.

Bakgrund

Propositionen 1992/93:32 om samerna och samisk kultur m.m. innehåller bl.a. det förslag som legat till grund för den gällande definitionen av same i sametingslagen. Departementschefen anför i propositionen (s. 36) bl.a. att den definition av begreppet same som föreslås i propositionen får betydelse vid tillämpning av sametingslagen när det gäller att avgöra vilka som skall ha rösträtt till Sametinget och vilka som är valbara till Sametinget. Vidare anför departementschefen följande.

Det finns flera sätt att definiera en minoritet. Man kan välja objektiva kriterier såsom härstamning, ras, språk, bosättning och yrke. Man kan också utgå från personens egen uppfattning om sig själv. Enligt en sådan, subjektiv, definition tillhör de personer minoriteten som själva anser sig göra det. I Sverige har den subjektiva minoritetsdefinitionen förespråkats under senare tid (jfr SOU 1984:58, Invandrar- och minoritetspolitiken s. 55). Såväl minoriteten som samhället har emellertid intresse av att för-

ena det subjektiva kriteriet med objektiva kriterier. Det gäller särskilt om en minoritet har särskilda rättigheter. När kriterierna väl är fastlagda torde det främst vara en angelägenhet för minoriteten själv att göra bedömningen om en viss person uppfyller kriterierna.

Allt talar enligt min mening för att utgångspunkten även i sametingslagen bör vara den subjektiva minoritetsdefinitionen – envar måste självfallet ha rätt att avstå från att räknas som tillhörande en minoritet. Det finns emellertid, som också Samerättsutredningen framhåller, skäl att förena den subjektiva definitionen med något eller några objektiva kriterier. Jag har för min del i likhet med utredningen fastnat för att språket bör vara ett sådant objektivt kriterium i en definition av begreppet same i sametingslagen.

Sametingsutredningen har i sitt betänkande *Sametingets roll i det svenska folkstyret* (SOU 2002:77 s. 195) anfört som sin ~~sin~~ bedömning att de nu gällande kriterierna för bedömningen om man är same är väl avvägda. Beträffande kriterierna har utredningen därvid anfört följande.

De är enligt vår uppfattning generöst utformade och enligt uppgift avkrävs den som ansöker om registrering inte heller någon omfattande bevisning för att styrka sina uppgifter. I normalfallet godtas i stället sökandens uppgifter, vilket innebär att även tillämpningen av regelverket är generös. Utredningen ser positivt på detta, det är viktigt att så många same som möjligt låter registrera sig. Det får dock ankomma på Sametinget att noga följa utvecklingen, så att inte den generösa utformningen på lång sikt urholkar den samiska förankringen i Sametinget. Det räcker i dag för att upptas på röstlängden att sökanden anser sig vara same och har en förälder som har varit upptagen på röstlängden. På mycket lång sikt skulle denna bestämmelse kunna innebära att en släkt som alltmer fjärmade sig från det samiska språket skulle kunna bibehålla sin rösträtt om varje generation lät registrera sig.

I sammanhanget har Sametingsutredningen vidare noterat som ett konkret problem i fråga om röstlängden att det från Sametingets sida påståtts att definitionen av same i sametingslagen är oklar och att detta fått som följd att även en person utan annan samisk anknytning än ett giftermål med en same tas upp i röstlängden. Utredningen har därvid yttrat följande (s. 196).

För utredningen är det oklart på vilken grund detta kunnat ske. Som framgått krävs det enligt lagtexten utöver att personen upplever sig vara same att ett av de tre objektiva kriterierna i lagtexten är uppfyllda. Kriterierna i punkten 2 och 3 är i ett sådant fall uteslutna, de ställer krav om att sökandens föräldrar, far- eller morföräldrar haft samiska som språk i hemmet eller att en av föräldrarna varit upptagen i röstlängden. Det enda som möjligen därför skulle kunna återstå är att valnämnden ansett att kriteriet under punkt 1 i samedefinitionen att *den som gör sannolikt att han har eller har haft samiska som språk i hemmet* skulle kunna innefatta även den som gifter sig med en person som talar samiska.

Enligt Sametingsutredningens uppfattning har en sådan långtgående tolkning av lagtexten inte varit avsedd. Sametingsutredningen har därvid hänvisat till

vissa uttalanden av Samerättsutredningen i samband med att den utredningen föreslog att same skulle definieras på det sätt som gäller i dag, men med det tillägget att personen eller hans föräldrar, far- eller morföräldrar lärt sig samiska som *första* språk. Om make anförde Samerättsutredningen följande (SOU 1989:41 s. 135):

Som nämnts gäller för närvarande enligt rennäringslagen att make till person med renskötselrätt också får sådan rätt. Det är väl i och för sig inte helt orimligt att make eller maka åtminstone efter viss tid i bestående äktenskap skall jämföras med mannen resp. hustrun även när det gäller frågan om samisk etnicitet. I enlighet med samhällets inställning i andra sammanhang skulle det också kunna övervägas att samboförhållande jämföras med äktenskap. En sådan utvidgning av personkretsen skulle emellertid kunna leda alltför långt. Exempelvis skulle den vars mor en gång varit gift med en same kunna betraktas som same även om varken hans mor eller hans far är av samisk härkomst.

I propositionen 1992/93:32 ~~om samerna och samisk kultur m.m.~~ berörs inte frågan om make. Regeringen föreslår dock i propositionen att det inte skall vara ett krav att personen eller hans föräldrar, far- eller morföräldrar lärt sig samiska som första språk. Departementschefen anför därvid följande (s. 35–36):

Det främsta skälet till att även jag väljer språket som ett kriterium är att Finland och Norge använder det kriteriet. Om språket inte vore ett kriterium i en svensk definition skulle den situationen kunna uppstå att en person kan anses som same i Norge och Finland men inte i Sverige och vice versa. I Finland definieras same som den person som lärt sig samiska som första språk eller haft föräldrar, far- eller morföräldrar som lärt sig samiska som första språk. I Norge anses den person vara same som förklarar att han uppfattar sig själv som same och har samiska som hemspråk eller att han har eller har haft någon förälder, far- eller morförälder med samiska som hemspråk.

Samerättsutredningens förslag i fråga om det språkliga kriteriet stämmer närmast överens med den finska definitionen. Jag har för min del lagt den norska definitionen till grund för mitt förslag. Jag anser att den av mig föreslagna definitionen återspeglar en något generösare inställning från statsmakternas sida till vem som bör anses som same i samesamfundets mening. Den lägger inte avgörande vid vilken ordning samiska och svenska har lärts i hemmet.

Mot den nu redovisade bakgrunden gör Sametingsutredningen den tolkningen, att med hemmet avses i samesamfundslagen det ursprungliga hem som personen har växt upp i. Som redan har framgått blir Sametingsutredningens slutsats därmed att valnämnden, när den i röstlängden tagit upp personer som gift sig med en person som talar samiska, gjort en alltför långtgående tolkning av lagtexten.

Eftersom Sametingsutredningen anser att lagtexten i sig inte är oklar på den nu aktuella punkten, har den inte heller funnit skäl att lägga fram förslag till en förändring av lagtexten. I stället menar utredningen att det får an-

komma på Sametingets valnämnd att i framtiden på eget ansvar göra en rimlig uttolkning av lagtexten (a. bet. s. 197).

Med hänvisning till att en felaktig röstlängd skulle kunna påverka Sametingets legitimitet har Sametingsutredningen dock föreslagit att det skall vara möjligt att överklaga den preliminära röstlängden till länsstyrelsen med påstående att någon förts upp på röstlängden utan att ha varit berättigad till det. Sådan rätt att överklaga skall enligt utredningsförslaget, som i dessa delar överensstämmer med den nu föreliggande propositionen, tillkomma bara den som är upptagen i den preliminära röstlängden (a. bet. s. 198).

I sitt remissyttrande över Sametingsutredningens förslag i dessa delar (dnr Jo2002/2206) har Sametinget yttrat att det utgår från att besvärmöjligheten till länsstyrelsen är en temporär lösning. Sametinget anser att det är olämpligt att ett icke-samiskt organ skall kunna avgöra om en person är same eller inte. Enligt Sametingets mening bör det i stället komma till stånd en egen av Sametinget inrättad överprövningsmyndighet liknande den som riksdagen har inrättat. I övrigt stöder Sametinget utredningsförslaget i nu aktuella delar.

Tidigare riksdagsbehandling

Vid behandlingen av regeringens proposition 1992/93:32 med bl.a. förslag om inrättande av ett Sameting behandlade konstitutionsutskottet även följdmotioner om att införa en möjlighet att överklaga länsstyrelsens beslut över anmärkning mot röstlängd (bet. 1992/93:KU17). Utskottet, som avstyrkte motionerna, anförde att valet till Sameting gäller utseende av en statlig myndighets ledamöter vilket gör att det inte kan jämföras med politiska val. Vidare uttalade utskottet att vad regeringen anför i propositionen om rösträttsbestämmelserna får anses ge utrymme för en generös bedömning. De frågor som i detta avseende kan komma att bli föremål för valnämndens och – vid överklagande – länsstyrelsens prövning, borde enligt utskottet kunna bli begränsade till sin art och omfattning. Mot bakgrund härav ansåg utskottet att skäl saknas för att låta frågor om rösträtt till Sametinget bli föremål för prövning av ytterligare en instans.

Utskottets ställningstagande

I motion 2003/04:K17 tas upp viktiga frågor som har koppling till definitionen av vem som är same i sametingslagens mening. Utskottet finner det angeläget att de förslag som tas upp i propositionen leder till lagstiftning i så god tid före valet till Sametinget år 2005 att reglerna kan träda i kraft och tillämpas vid detta val. Utskottet är inte berett att nu ta ställning till frågor rörande mera grundläggande reformer av gällande ordning för vem som i det aktuella sammanhanget skall anses som same. Mot den anförda bakgrunden anser utskottet att riksdagen bör avslå motion 2003/04:K17 yrkandena 1 och 2. Valet till sameting gäller utseende av en statlig myndighets ledamöter. Även med beaktande av Sametingets särskilda uppgifter anser utskottet därför att det är en lämplig ordning att överklagande av valnämndens beslut i fråga om vilka personer som skall tas upp i röstlängden, i likhet med vad som hittills

har gällt, sker hos länsstyrelsen. På grunder som närmare har utvecklats i propositionen och av Sametingsutredningen i dess betänkande kan utskottet vidare konstatera att definitionen av samebegreppet i det nu aktuella sammanhanget inte i sig är oklar. Utskottet finner också de nu gällande kriterierna för bedömningen av om man är same vara väl avvägda. Något behov av att ytterligare utvidga kretsen av personer som kan tas upp i röstlängden föreligger således inte. Följaktligen bör inte heller införas någon möjlighet för sametinget att ta initiativ till att valnämnden i röstlängden tar upp personer som faller utanför denna personkrets. Mot den anförda bakgrunden anser utskottet att riksdagen bör avslå motion 2003/04:K17 yrkandena 1 och 2.

Utskottet föreslår i övrigt att riksdagen bifaller propositionen i här berörda delar.

Reservation (fp):

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt ____ borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservation ____ om ändring i bestämmelserna som definierar vem som är same och om att sametinget i plenum ges möjlighet att föreslå valnämnden om en person skall tas upp i röstlängden. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:K17 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Vi anser att det ytterst måste vara den enskilda människan — inte staten, traditionen eller utomstående bedömare — som avgör i vilken mån man känner tillhörighet till en nationell minoritet eller en språklig gemenskap. Sametinget i plenum måste ges möjlighet att föreslå valnämnden om en person, som enligt gällande definition kan betraktas som icke same, skall tas upp i röstlängden. Enligt vår mening är det olämpligt att ett icke samiskt organ skall kunna avgöra om en person är same eller inte.

Valnämndens ställning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker förslaget i propositionen om att vissa delar av ansvaret för valet förs över från Sametingets valnämnd till Valmyndigheten och länsstyrelsen.

Propositionen

Valen till Sametinget handhas i stor utsträckning av Sametinget ensamt genom dess valnämnd. Enligt regeringens mening bör inte Sametinget ensamt

handha valen på det sätt som hittills varit fallet. I propositionen föreslås att vissa av Sametingets valnämnds uppgifter i samband med val bör överföras till Valmyndigheten och länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte. Valmyndigheten kommer därigenom att ansvara för det förberedande arbetet och organisationen av röstningen, medan Länsstyrelsen i Norrbottens län ansvarar för röstsammanräkning och mandatfördelning. Sametingets valnämnd bör enligt regeringens förslag behålla sina nuvarande uppgifter med att utse valförrättare och ordna vallokaler samt upprätta röstlängden. Den sistnämnda uppgiften innefattar bedömningen av vem som är att anse som same. Denna bedömning måste, enligt propositionen, i första hand anses vara en intern samisk angelägenhet.

Duplettröstkort och duplettytterkuvert utfärdas enligt 3 kap. 7 § sametingslagen av valnämnden. Av praktiska skäl bör, enligt propositionen, dessa kunna utfärdas inte bara av Valmyndigheten, utan även av valnämnden och länsstyrelsen. Ordningen för sametingsvalet kommer därmed att vara utformad på liknande sätt som den som gäller för de allmänna valen enligt 7 kap. 9 § vallagen.

Enligt 3 kap. 32 a § i dess nuvarande lydelse skall valnämnden utse efterträdare till ordinarie ledamöter som avgår under mandatperioden och ytterligare ersättare för ordinarie ledamöter som inträder som ordinarie ledamot eller avgår. I propositionen föreslås att bestämmelsen ändras så att denna uppgift handhas av länsstyrelsen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning och tillstyrker regeringens förslag i här berörda delar.

Tidsfrister för sametingsvalet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker förslaget i propositionen om att de tidsfrister för genomförande av val som anges i sametingslagen utsträcks.

Propositionen

I propositionen anføres att olägenheter kan uppkomma på grund av den begränsade tid som står till förfogande för förberedande åtgärder inför val till Sametinget. Särskilt den tid som står till buds för att sända ut röstkort har ansetts vara för kort. Valet skall enligt sametingslagen hållas den tredje söndagen i maj. Partier och kandidater skall anmälas senast den 25 mars valåret. Röstkort skall sändas ut senast 30 dagar före valet, vilket i praktiken innebär att arbetet med att sända ut röstkort skall utföras under en tid av drygt tre veckor. I propositionen anges vidare att det också bör beaktas att påskhelgen kan infalla under denna tid.

Vidare anges det som ett problem att överklaganden av valnämndens beslut att upprätta den preliminära röstlängden skall handläggas av länsstyrelsen under den korta tiden mellan den 25 februari, då tiden för överklagande av beslutet går ut, och omkring den 10 mars, då länsstyrelsens prövning skall ske. Enligt Sametingets valnämnd är denna tid för kort för att nämnden skall kunna fullt ut bemöta de skäl som anförts. Slutligen anføres att det med utökade möjligheter att överklaga beslut som innebär att en viss person upptagits i röstlängden också är nödvändigt att förlänga handläggningstiden i länsstyrelsen.

Regeringen anför som sin bedömning att en rimlig handläggningstid är två månader. Med en sådan förlängning kommer tiden för överklagande av beslutet om preliminär röstlängd att gå ut den 15 december året före valåret, preliminär röstlängd skall ha upprättats den 15 november och anmälan till röstlängden skall komma in senast den 1 november jämfört med tiderna enligt de nu gällande reglerna som är den 25 februari valåret, den 10 februari respektive den 15 januari. Sametinget har efter remisstidens utgång anförts att tiden mellan sista dagen för anmälan till röstlängden och sista dagen för upprättande av röstlängden med utredningens förslag blir tämligen kort. Regeringen instämmer i detta och föreslår därför att sista dagen för anmälan till röstlängden skall vara den 20 oktober året före valåret.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning och tillstyrker regeringens förslag i här berörda delar.

Mandatfördelning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker förslaget i propositionen om att talet 1,4 används som första divisor vid fördelningen av mandat i Sametinget.

Gällande bestämmelser

Sametingslagen saknar bestämmelser som fungerar som spärr mot småpartier. Det krävs vidare endast tre personer för att registrera ett parti. Detta har ansetts bidra till att de 31 ledamöterna i Sametinget representerar för närvarande nio partier, varav de tre minsta endast har ett mandat vardera.

Enligt 3 kap. 32 § sametingslagen skall mandaten, vid mandatfördelningen mellan grupper, partier och liknande sammanslutningar, fördelas proportionellt på grundval av valresultatet. Härvid skall mandaten, ett efter annat, tilldelas den grupp, det parti eller motsvarande som för var gång uppvisar det största jämförelsetalet. Detta beräknas genom att gruppernas, partiernas eller sammanslutningarnas röstetal delas med det tal som är ett högre än det dubbla antalet mandat som redan har tilldelats gruppen, partiet eller sammanslutningen (divisorn). Det är således den s.k. rena uddatalsmetoden med 1,0 som första divisor som tillämpas. För de allmänna valen gäller att jämförelsetalet, så länge ett parti inte ännu tilldelats något mandat, beräknas genom att partiets röstetal i valkretsen delas med 1,4 (den s.k. jämkade uddatalsmetoden). Först därefter beräknas jämförelsetalet på samma sätt som enligt sametingslagen, dvs. genom att partiets röstetal delas med det tal som är ett högre än det dubbla antalet av de mandat som redan tilldelats partiet i valkretsen.

Genom att talet 1,4 används som första divisor motverkas att småpartier får mandat. Att valet till Sametinget i detta avseende kommit att få en från de allmänna valen avvikande reglering har sin grund i att det vid Sametingets tillkomst ansågs att det inte borde finnas någon spärr mot småpartier. Enligt departementschefen borde Sametinget, för att det skulle kunna representera alla samer, vara så uppbyggt att även mindre, samiska sammanslutningar skulle kunna nominera sina kandidater (prop. 1992/93:32 s. 48).

Propositionen

Regeringen bedömer att skäl numera saknas att värna om att mindre, samiska sammanslutningar skall kunna bli representerade i Sametinget, eftersom utvecklingen gått mot etablerade partier. Behovet av en stabiliserande faktor är av den anledningen mera angeläget. En särreglering som den aktuella är därför inte längre motiverad. Första divisor i sametingsvalet bör därför i framtiden vara 1,4.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning och tillstyrker regeringens förslag i här berörda delar.

Registrering av grupper och partier m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker förslaget i propositionen om att grupper, partier och liknande sammanslutningar som inte redan har mandat i Sametinget måste ha ett dokumenterat stöd av minst 50 personer för att kunna bli registrerade och få ställa upp i valet.

Gällande bestämmelser

Enligt 3 kap. 9 § sametingslagen skall det av en anmälan av kandidater till Sametinget framgå vilken grupp, vilket parti eller liknande sammanslutning som kandidaterna tillhör. Anmälan skall också innehålla uppgift om namn på minst tre kandidater i bestämd ordningsföljd. Sametingets valnämnd beslutar härafter om registrering av gruppen, partiet eller den liknande sammanslutningen. Andra än kandidater för registrerade grupper, partier eller liknande sammanslutningar är inte valbara. Bestämmelsen innebär således att det krävs tre personer för att registrera ett parti.

Propositionen

I propositionen anförts att det förhållandet att det bara krävs tre personer för att registrera grupper, partier och liknande sammanslutningar har betydelse för splittringen av rösterna i sametingsvalet. I likhet med Sametingsutredningen anser regeringen att ett skärpt krav inför registreringen skulle ha en dämpande effekt på röstsplittningen och föreslår därför att det införs ett krav på att minst 50 personer skall stödja grupper, partier eller liknande sammanslutningar för att de skall få registreras och ha rätt att ställa upp i valet. Bestämmelsen i 3 kap. 9 § sametingslagen föreslås därför kompletterad med ett krav på att grupper, partier m.m. utöver vad som krävs enligt bestämmelsens nuvarande lydelse skall ha ett dokumenterat stöd av minst 50 röstberättigade personer, inklusive de angivna kandidaterna. Vidare föreslås att detta skall gälla endast grupper, partier och liknande sammanslutningar som inte har mandat i Sametinget. Skälet härtill är att det anses vara lämpligt ur demokratisk synvinkel att de partier som redan är representerade i Sametinget kan komma under väljarnas bedömning. Om ett parti misslyckas med att få mandat i det kommande valet skall dock det skärpta registreringskravet omfatta partiet i nästföljande val.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning och tillstyrker regeringens förslag i här berörda delar.

Omval

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker förslaget i propositionen om att regler om omval införs i sametingslagen.

Bakgrund

I samband med valet till Sametinget 2001 uppstod behov av att genomföra ett omval. Bestämmelser om omval saknades dock i sametingslagen, till skillnad mot vad som är fallet enligt vallagen beträffande allmänna val. Som en temporär lösning på problemet utfärdade regeringen en förordning med tillfällig giltighet, förordningen (2001:725) om valdag m.m. för omval till Sametinget. I förordningen föreskrevs bl.a. att den röstlängd som upprättats för det ordinarie valet skulle användas också vid omvalet. Förordningen upphörde att gälla den 1 januari 2002.

Propositionen

Regeringen föreslår att regler om omval införs i sametingslagen. Därvid föreslås att dagen för omval, på motsvarande sätt som vid de allmänna valen, bestäms av Valmyndigheten efter samråd med länsstyrelsen och Sametingets valnämnd. Vidare föreslås att samma röstlängd används som vid det ordinarie valet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning och tillstyrker regeringens förslag i här berörda delar.

Behandling av personuppgifter

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker förslaget i ~~propositionen~~propositionen om att lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar ändras så att lagen gäller även valen till Sametinget.

Propositionen

I propositionen föreslås att lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar skall göras tillämplig även på valen till Sametinget.

Det anförs att det för behandlingen av personuppgifter i samband med valen bör finnas en särskild databas (databas för sametingsvalet) som används

för tillhandahållande av den information som behövs för framställning av röstlängd, röstkort och valsedlar samt sammanräkning av valresultat, tillsyn, kontroll, uppföljning och planering av verksamheten samt statistik om valen. Dessa ändamål överensstämmer med vad som föreskrivs i lagen för de allmänna valen. Till databasen skall Valmyndigheten, länsstyrelsen och Sametinget ha direktåtkomst när det hålls val till Sametinget.

De föreslagna ändringarna i lagen är av teknisk karaktär och innebär att i huvudsak samma regler om personuppgiftsbehandling skall tillämpas vid valet till Sametinget som vid allmänna val. Med en ny reglering av personuppgiftsbehandlingen som den beskrivna blir 4 kap. sametingslagen till största delen överflödigt. Kapitlet bör därför, enligt regeringens uppfattning, upphävas. Nuvarande 4 kap. 4 § bör dock bibehållas och erhålla ny placering i lagen. Den bestämmelsen innebär att inhämtning av personuppgifter från folkbokföringen får ske för kontroll m.m. av uppgifter som avser sameröstlängden, såsom uppgifter i en anmälan till längden.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning och tillstyrker regeringens förslag i här berörda delar.

Könsneutral lagtext

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motion 2003/04:K17 yrkande 3 om könsneutral lagtext med hänvisning till att utskottet förutsätter att regeringen kommer att behandla denna fråga i annat sammanhang.

Motionen

I motion 2003/04:K17 av Tobias Krantz m.fl. (fp) föreslås att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att sametingslagen skall vara könsneutral (*yrkande 3*).

Bakgrund

Riktlinjer från Statsrådsberedningen

Statsrådsberedningen har gett ut vissa anvisningar för författningsskrivning i den s.k. Gröna boken (Ds 1998:66). I denna hänvisas i fråga om språket i nya författningar och i ändringsförfattningar till bl.a. Statsrådsberedningens promemoria 1994:4 Några riktlinjer för författningsspråket och Myndigheternas föreskrifter: Handbok i författningsskrivning (Ds 1998:43).

I Statsrådsberedningens promemoria från 1994 (reviderad 1998-06-30) framhålls (s. 12) att ett sätt att skriva könsneutralt är att använda sig av *han* eller *hon* (inte *han/hon*). Enligt promemorian rekommenderas denna lösning

t.ex. när författningen är kort eller när kombinationen bara behöver användas några få gånger. Om texten däremot kräver ett ymnigt bruk av pronomen blir kombinationen störande, särskilt vid böjning. I promemorian anfördes att ett annat och ofta bättre sätt är att använda pluralformer i stället för singularformer. Ett tredje sätt anges vara att med hjälp av omskrivningar undvika personliga pronomen i texten. Avslutningsvis anges i promemorian att det i regel går att skriva könsneutralt med hjälp av de angivna sätten. Men om det av någon anledning inte går, kan man i ändringsförfattningar behålla han, hon, honom, hans. I nyskrivna författningar bör man enligt promemorian emellertid välja könsneutrala alternativ.

I Myndigheternas skrivregler (Femte utökade upplagan), Ds 2001:48, anges (avsnitt 4.4.1) beträffande användningen av pronomenet *han* att detta tidigare alltid användes i många texter, särskilt författningstexter, när man syftade på båda könen. Det anges fortfarande vara användbart när man avser både män och kvinnor eller där substantivet är en abstraktion. I texter där man måste skilja på könen eller i texter som man vill göra helt könsneutrala kan man välja något eller några av följande sätt: han eller hon, upprepning av huvudordet, omskrivning med plural eller könsneutrala substantiv.

Tidigare riksdagsbehandling m.m.

I samband med behandlingen av lag om tystnadsplikt för präst inom Svenska kyrkan m.m. år 1979 avstyrkte utskottet (KU 1979/80:7) ett motionsyrkande om ändring av ordet *han* i lagtexten till orden *han eller hon*. Utskottet hyste förståelse för de av motionärerna framlagda synpunkterna. Utskottet framhöll att det i de föreslagna lagtexterna använda ordet *han* självfallet inte betecknade enbart män. Ordet var i stället uppenbart använt som ersättningsord för substantiv som betecknar både män och kvinnor. Av Statsrådsberedningens promemoria 1979:2 med några riktlinjer för författningsspråket framgick enligt utskottet att denna könsneutrala användning av ordet *han* var hävdvunnen i svenskt lagspråk och att anvisningarna innebär att ordet även fortsättningsvis skall användas på detta sätt i flertalet fall. Enligt utskottets mening hade det likväl varit lämpligare om annat uttryck än *han* begagnats i lagtexten. Utskottet fann dock att angelägenheten av att ny lagstiftning kom till stånd på området var så stor att den tog över den olägenhet som låg i att lagtexterna inte fått en helt tillfredsställande språklig utformning.

Lagutskottet behandlade år 1979 (LU 1979/80:10) ett motionsyrkande om att riksdagen hos regeringen skulle begära att vid översyn av äldre lagar och utarbetandet av nya lagtexter författningarna skulle utformas könsneutralt. Lagutskottet redogjorde för vad som anfördes i Statsrådsberedningens promemoria 1979:2 om användningen av ordet *han* och språklig modernisering av äldre författningar (se ovan). Lagutskottet delade motionärernas uppfattning om att språket i åtskilliga både äldre och yngre författningar stod i mindre god samklang med strävandena mot jämställdhet mellan män och kvinnor. En modernisering av författningsspråket tedde sig enligt utskottets mening erforderlig, och utskottet såg därför med tillfredsställelse att dittills

tillämpade regler för författningsskrivandet setts över och kompletterats av Statsrådsberedningen i samarbete med departementets rättschefer och att framkomna synpunkter redovisats i Statsrådsberedningens PM 1979:2. Lagutskottet framhöll att promemorians språkregler och anvisningar för en modernisering av författningsspråket var avsedda att tillämpas inte bara när nya författningar utarbetas utan också då äldre lagar och förordningar ändras i sakligt hänseende. Enligt lagutskottets mening tillgodosåg de nya riktlinjerna i allt väsentligt de krav på författningsspråket som kunde ställas från jämställdhetssynpunkt.

I Kyrkoförfattningsutredningens slutbetänkande (SOU 1987:4) En ny kyrkolag m.m. berörs bruket av de personliga pronomenen han och hon i författningstexterna. Konstruktionen med *han eller hon* ansågs enligt utredningen bli onödigt tung, och för att få ett så naturligt och lättläst språk som möjligt valde man att använda pronomenet *han* i sammanhang där det behövdes ett personligt pronomen i singularis. Utredningen trodde inte att det skulle uppstå några problem för den som läste utredningens lagtexter att förstå att *han* enligt gängse bruk här användes i allmän betydelse och syftade på båda könen. Även i Kommunallagsgruppens slutbetänkande Ny lag om kommuner och landsting (Ds 1988:52) berördes svårigheten att skriva könsneutralt. Utredningen fullföljde 1983 års demokratiberednings arbete (se Principer för ny kommunallag, SOU 1985:29) med att göra lagen könsneutral, men man försökte undvika de dubbla pronomenen som ofta leder till tunga formuleringar. Utredningen har på olika sätt försökt att komma runt de problem som enligt utredningen nödvändigtvis uppstår när man skall skriva en könsneutral författningstext. Det ansågs mödan värt eftersom endast ett tjugotal paragrafer berördes.

Konstitutionsutskottet behandlade vidare motionsyrkanden om ett könsneutralt språk såväl under riksmötet 1997/98 som under de tre riksmötena närmast dessförinnan. Vid behandlingen under riksmötet 1994/95 underströk utskottet betydelsen av att det språk som används i officiella texter i så stor utsträckning som möjligt är könsneutralt. Utskottet ansåg sig kunna utgå i från att de nämnda riktlinjerna för språket i lagar och andra författningar samt inom den offentliga förvaltningen följdes. Utskottet ansåg att motionen borde lämnas utan bifall (bet. 1994/95:KU13). Vid riksmötet 1995/96 saknades det enligt utskottets mening anledning att göra någon annan bedömning än vid tidigare riksmöten. Den då aktuella motionen avstyrktes (bet. 1995/96:KU7). Utskottet vidhöll sin tidigare inställning även vid riksmötet 1997/98 (bet. 1997/98:KU5) och ~~avstyrkte~~avstyrkte även då den aktuella motionen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill än en gång stryka under betydelsen av att språk i officiella texter används på ett könsneutralt sätt i så stor utsträckning som möjligt. Enligt utskottets mening tillgodoser de nu redovisade riktlinjerna för författningsskrivning i allt väsentligt de krav på författningsspråket som kan ställas i detta

avseende. Mot den bakgrunden hyser utskottet förståelse för de av motionärerna framlagda synpunkterna. Av propositionen framgår emellertid att regeringen avser att i annat sammanhang behandla de övriga frågor som Sametingsutredningen har behandlat i betänkandet Sametingets roll i det svenska folkstyret (SOU 2002:77). Utskottet förutsätter att regeringen i samband därmed även behandlar frågan om att i sametingslagen genomgående föra in ett annat uttryck än *han*.

Reservation (fp):

Förslag till riksdagsbeslut

~~Vi anser att utskottets förslag under punkt ____ borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation ____ om att sametingslagen skall vara könsneutral. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:K17 yrkande 3.~~

Ställningstagande

~~Vi anser att förändringar bör göras i lagtexten så att sametingslagen blir könsneutral.~~

Reservation

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservation. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

Definition av begreppet same **(punkt 3)**

av Tobias Krantz (fp) och Liselott Hagberg (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om ändring i bestämmelserna som definierar vem som är same och om att Sametinget i plenum ges möjlighet att föreslå valnämnden om en person skall tas upp i röstlängden. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:K17 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Vi anser att det ytterst måste vara den enskilda människan – inte staten, traditionen eller utomstående bedömare – som avgör i vilken mån han eller hon känner tillhörighet till en nationell minoritet eller en språklig gemenskap. Sametinget i plenum måste ges möjlighet att föreslå valnämnden om en person som enligt gällande definition kan betraktas som icke-same skall tas upp i röstlängden. Enligt vår mening är det olämpligt att ett icke-samiskt organ skall kunna avgöra om en person är same eller inte.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden.

1. Sametingsfrågor

av Gunnar Hökmark (m), Henrik S Järrel (m), Nils Fredrik Aurelius (m) och Tuve Skånberg (kd).

Frågan om vem som är same eller ej aktualiserar frågor som handlar om huruvida det offentliga och staten över huvud taget skall ha synpunkter på en enskild medborgares etniska eller annan tillhörighet. Inför det offentliga bör varje medborgare vara just medborgare och inget annat. Detta bör också vara statens utgångspunkt vid synen på minoriteter av olika slag i det svenska samhället. Frågan om minoritetstillhörighet bör ägas av dem som definierar sig som en gemenskap, inte av staten. Det är inte som tillhöriga ett kollektiv utan som individer som staten skall bemöta de enskilda medborgarna – oavsett om det handlar om minoritetstillhörighet eller ej.

Det problem som propositionen syftar till att hantera uppstår ur det faktum att Sametinget är en offentlig myndighet, vilket i sin tur kräver en offentlig lagreglering i frågan om hur det avgörs vem som är berättigad att välja företrädare till Sametinget.

Frågan om den samiska tillhörigheten bör enligt vår mening avgöras i ett samspel mellan den enskilde och det samiska samfundet. Det förutsätter dock att den samiska gemenskapen och dess representation inte har karaktären av en offentlig myndighet med de formella krav på tillhörighet och lagreglering som detta ställer.

2. Ändringar i sametingslagen m.m.

av Kerstin Lundgren (c).

Den enskilda individen utgör utgångspunkten för samhällsbygget. En långtgående decentralisering av offentlig makt och ansvar förutsätter ett starkt skydd för individerna mot godtycke och övergrepp. Till Sametinget har decentraliserats offentliga myndighetsuppgifter, och därmed följer kravet på ett starkt skydd för den enskilde. I grunden delar jag Sametingets åsikt att det är olämpligt att ett icke samiskt organ skall kunna avgöra om en person är same eller inte. I likhet med Sametinget utgår jag dels från att besvärsmöjligheten till länsstyrelsen blir en temporär lösning, dels från att fortsatt dialog kan forma en annan ordning för att säkerställa skyddet för den enskilde individen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

2003/04:86 *Ändringar i sametingslagen (1992:1433), m.m.:*

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i sametingslagen (1992:1433),
2. lag om ändring i lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar.

Följdmotion

2003/04:K17 av Tobias Krantz m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om ändring i bestämmelserna som definierar vem som är same.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att Sametinget i plenum ges möjlighet att föreslå valnämnden om en person skall tas upp i röstlängden.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att sametingslagen skall vara könsneutral.

BILAGA 2Regeringens lagförslag

2.1 Förslag till ändring i sametingslagen (1992:1433)

Härigenom föreskrivs i fråga om sametingslagen (1992:1433)

dels att 4 kap. skall upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 3 kap. 2 § skall utgå,

dels att 1 kap. 2 §, 2 kap. 5 § samt 3 kap. 2, 4–7, 9, 10, 12, 13, 18, 19, 21, 22, 26, 32, 32 a och 33 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas fem nya paragrafer, 3 kap. 5 a § och 34–37 §§ samt närmast före 3 kap. 34 och 37 §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

2 §

Med same avses i denna lag den som anser sig vara same och

1. gör sannolikt att han har eller har haft samiska som språk i hemmet, eller

2. gör sannolikt att någon av hans föräldrar, far- eller morföräldrar har eller har haft samiska som språk i hemmet, eller

3. har en förälder som är eller har varit upptagen i röstlängd till Sametinget.

Vad som sägs i första stycket 3 gäller inte om länsstyrelsen har beslutat att föräldern inte skall vara upptagen i röstlängden på den grunden att föräldern inte är same.

2 kap.

5 §

Sametinget skall tillsätta en valnämnd som *skall svara för valet till Sametinget.*

Sametinget skall tillsätta en valnämnd som ansvarar för Sametingets uppgifter vid val till Sametinget.

Sametinget kan därutöver tillsätta de nämnder som i övrigt behövs för beredning, förvaltning och verkställighet.

3 kap.**2 §**

För valet till Sametinget utgör landet en valkrets. Valnämnden utser valförrättare och *förbereder valet samt* har i övrigt de uppgifter som framgår av detta kapitel.

För valet till Sametinget utgör landet en valkrets. Valnämnden utser valförrättare och har i övrigt de uppgifter som framgår av detta kapitel. *Uppgifter vid val till Sametinget fullgörs även av den centrala valmyndigheten enligt vallagen (1997:157) och av länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte.*

4 §

Anmälan till valnämnden för att tas upp i sameröstlängden skall ha inkommit senast den *15 januari* valåret.

Anmälan till valnämnden för att tas upp i sameröstlängden skall ha inkommit senast den *20 oktober* året före valåret.

Den som har förts upp i sameröstlängden skall strykas från längden, om han begär det eller avlider.

5 §

Valnämnden beslutar om den person som anmält sig enligt 4 § skall tas upp i sameröstlängd. Valnämnden skall ha upprättat en preliminär sameröstlängd senast den 10 februari valåret. Den som anmält sig men inte upptagits i den preliminära sameröstlängden skall genast underrättas om beslutet. Han har rätt att överklaga beslutet hos länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte senast den 25 februari valåret.

Anmärkning mot röstlängden prövas vid offentligt sammanträde hos länsstyrelsen den 10 mars eller om denna dag är en lördag eller söndag, närmast följande måndag.

Länsstyrelsens beslut över anmärkning mot röstlängd får inte överklagas.

Valnämnden skall ha upprättat en preliminär sameröstlängd senast den 15 november året före valåret. Röstlängden skall innehålla uppgifter om

1. samer som tidigare varit upptagna i sameröstlängd, som fortfarande uppfyller villkoren för rösträtt enligt 3 § och som inte begärt att bli avförda ur same-röstlängden, och

2. samer som anmält sig enligt 4 § och som uppfyller villkoren enligt 3 §.

Den preliminära röstlängden skall hållas tillgänglig för granskning på det sätt som den centrala valmyndigheten i samråd med Sametinget bestämmer. Beslutet om den preliminära röstlängden skall kungöras i Post- och Inrikes Tidningar. Den som anmält sig men inte tagits upp i den preliminära röstlängden skall genast underrättas om detta.

5 a §

Den som anmält sig men inte tagits upp i den preliminära röstlängden får överklaga beslutet i den delen. Vidare får var och en som tagits upp i den preliminära röstlängden överklaga beslutet såvitt avser någon annan som tagits upp.

Överklagandet skall ha kommit in till länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte senast den 15 december året före valåret.

Överklagandet av beslutet om den preliminära röstlängden prövas vid offentligt sammanträde hos länsstyrelsen den 15 februari valåret eller, om denna dag är en lördag eller söndag, närmast följande måndag.

Länsstyrelsens beslut får inte överklagas.

6 §

Efter det att förekommande överklaganden har avgjorts av länsstyrelsen skall valnämnden senast den 20 mars valåret upprätta en slutlig sameröstlängd som skall uppta

1. samer som på grund av valnämndens eller länsstyrelsens beslut skall tas upp i röstlängd och

2. samer som tidigare varit upptagna i sameröstlängd, om de fortfarande fyller villkoren för rösträtt enligt 3 § och om de inte begärt att bli avförda ur same-röstlängden.

Efter det att förekommande överklaganden har avgjorts av länsstyrelsen skall valnämnden senast den 1 mars valåret upprätta en slutlig sameröstlängd som skall uppta samer som på grund av valnämndens eller länsstyrelsens beslut skall tas upp i röstlängden. Om länsstyrelsen efter överklagande av beslutet om den preliminära röstlängden funnit att någon inte skall tas upp i röstlängden skall denne inte tas upp i den slutliga längden.

7 §¹

Den som är upptagen i same-röstlängd skall genom *valnämndens* försorg erhålla ett röstkort i form av ett ytterkuvert samt ett valkuvert och ett omslagskuvert. Röstkorten och kuverten skall sändas till de röstberättigade senast 30 dagar före valdagen.

Om en röstberättigad har förlorat sitt röstkort/ytterkuvert eller om röstkortet/ytterkuvertet inte har kommit honom tillhanda, är han berättigad att efter *framställning till valnämnden* få ett duplettröstkort/duplettytterkuvert. Sådant kort skall vara tydligt märkt som duplettröstkort.

Den som är upptagen i sameröstlängd skall genom *den centrala valmyndighetens* försorg erhålla ett röstkort i form av ett ytterkuvert samt ett valkuvert och ett omslagskuvert. Röstkorten och kuverten skall sändas till de röstberättigade senast 30 dagar före valdagen.

Om en röstberättigad har förlorat sitt röstkort/ytterkuvert eller om röstkortet/ytterkuvertet inte har kommit honom tillhanda, är han berättigad att efter *begäran* få ett duplettröstkort/duplettytterkuvert av *den centrala valmyndigheten, länsstyrelsen eller valnämnden*. Ett sådant kort skall vara tydligt märkt som duplettröstkort.

9 §

Kandidater till Sametinget skall anmälas till *valnämnden* senast den 25 mars valåret. Av anmälan skall framgå vilken grupp, vilket parti eller liknande sammanslutning som kandidaterna tillhör. Anmälan skall också innehålla uppgift på namn på minst tre kandidater i bestämd ordningsföljd. Till anmälan skall fogas skriftlig förklaring från varje kandidat att han givit sitt tillstånd att anmäla honom.

Valnämnden beslutar om registrering av grupper, partier eller liknande sammanslutningar och kandidater. *Nämndens* beslut får inte överklagas.

Kandidater till Sametinget skall anmälas till *den centrala valmyndigheten* senast den 15 mars valåret. Av anmälan skall framgå vilken grupp, vilket parti eller liknande sammanslutning som kandidaterna tillhör. Anmälan skall också innehålla uppgift på namn på minst tre kandidater i bestämd ordningsföljd. Till anmälan skall fogas skriftlig förklaring från varje kandidat att han givit sitt tillstånd att anmäla honom.

Därutöver gäller för sådana grupper, partier eller liknande sammanslutningar som inte har mandat i Sametinget att anmälan skall ha ett dokumenterat stöd av minst 50 personer, som skall vara upptagna i den slutliga röstlängden för det kommande valet.

Den centrala valmyndigheten beslutar om registrering av grupper, partier eller liknande sammanslutningar och kandidater. *Myndighetens* beslut får inte överklagas.

¹ Senaste lydelse 2000:1214.

Andra än kandidater för registrerade grupper, partier eller liknande sammanslutningar är inte valbara.

10 §²

Valnämnden utfärdar valsedlar. *Den centrala valmyndigheten* utfärdar valsedlar. På valsedel skall anges grupp, parti eller liknande sammanslutning samt minst tre kandidater för gruppen, partiet eller sammanslutningen.

Kandidatnamnen skall föras med nummer och tas upp i nummerordning under varandra. Intill varje kandidatnamn skall det finnas ett markerat utrymme där väljarna kan lämna en särskild personröst genom en markering.

För en registrerad grupp, ett parti eller en sammanslutning får finnas valsedlar med olika kombinationer av kandidater.

12 §

Varje registrerad grupp, parti eller sammanslutning tilldelas valsedlar till det antal *valnämnden* beslutar, lika för alla. Finns det olika valsedlar för samma grupp, parti eller sammanslutning, gäller detta varje sådan variant av valsedeln.

Valsedlar till större antal tillhandahålls av *valnämnden* om beställaren betalar valsedlarna i förskott.

13 §

Den som har rösträtt till Sametinget får rösta antingen i vallokal eller genom att sända sin valsedel till *valnämnden med posten* (brevröstning).

18 §

Valförrättaren skall omgående sända de mottagna förslutna ytterkuverten till *valnämnden* tillsammans med förteckningen över de väljare som röstat i vallokalen. Försändelsen skall sändas som värdepost.

Valförrättaren skall omgående sända de mottagna förslutna ytterkuverten till *länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte* tillsammans med förteckningen över de väljare som röstat i vallokalen. Försändelsen skall sändas som värdepost.

² Senaste lydelse 2000:1214.

19 §³

Vid brevröstning lägger väljaren själv in sin valsedel i ett valkuvert och tillsluter det. I närvaro av två vittnen lägger väljaren sedan valkuvertet i det ytterkuvert som också är röstkort och tillsluter det. Därefter skriver väljaren på ytterkuvertet en försäkran på heder och samvete att han gjort på detta sätt. Vittnena intygar skriftligen att väljaren egenhändigt undertecknat försäkran och att de inte känner till något förhållande som strider mot de uppgifter väljaren lämnat på ytterkuvertet. Vittnenas adresser anges på ytterkuvertet. Vittnena skall ha fyllt 18 år. Väljarens make eller barn får inte vara vittne.

Sedan brevröstningsförsändelsen har gjorts i ordning enligt första stycket lägger väljaren in försändelsen i ett omslagskuvert och tillsluter detta. Därefter lämnas försändelsen för postbefordran till *valnämnden*.

Sedan brevröstningsförsändelsen har gjorts i ordning enligt första stycket lägger väljaren in försändelsen i ett omslagskuvert och tillsluter detta. Därefter lämnas försändelsen för postbefordran till *länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte*.

En väljare som på grund av kroppsligt fel inte kan avge sin röst i föreskriven ordning får vid röstningen anlita biträde som han utsett.

21 §

Vid varje tillfälle då brevröstningsförsändelser kommer in till *valnämnden* skall antalet antecknas i ett särskilt protokoll. I väntan på den slutliga sammanräkningen och mandatfördelningen skall försändelserna förvaras på ett betryggande sätt.

Vid varje tillfälle då brevröstningsförsändelser kommer in till *länsstyrelsen* skall antalet antecknas i ett särskilt protokoll. I väntan på den slutliga sammanräkningen och mandatfördelningen skall försändelserna förvaras på ett betryggande sätt.

22 §⁴

Vid en offentlig förrättning, som skall påbörjas så snart det kan ske sedan en vecka förflutit från valdagen, skall *valnämnden* granska och räkna de avgivna rösterna.

Vid sammanräkningen prövar *valnämnden* valsedlarnas giltighet och meddelar de beslut som denna prövning föranleder.

Vid en offentlig förrättning, som skall påbörjas så snart det kan ske sedan en vecka förflutit från valdagen, skall *länsstyrelsen* granska och räkna de avgivna rösterna.

Vid sammanräkningen prövar *länsstyrelsen* valsedlarnas giltighet och meddelar de beslut som denna prövning föranleder.

³ Senaste lydelse 2000:1214.

⁴ Senaste lydelse 2000:1214.

Härvid gäller för valnämnden i tillämpliga delar vad som enligt 18 kap. 9 och 10 §§ samt 11 § första stycket 1, andra och tredje styckena vallagen (1997:157) gäller för länsstyrelsen vid slutlig sammanräkning och mandatfördelning.

Vidare gäller att ett namn som skrivits till på en valsedel skall anses obefintligt.

Vid förrättning skall protokoll föras.

Härvid gäller i tillämpliga delar 18 kap. 9 och 10 §§ samt 11 § första stycket 1, andra och tredje styckena vallagen (1997:157).

Vidare gäller att ett namn som skrivits till på en valsedel skall anses obefintligt.

26 §

Sedan rösterna från vallokalerna har behandlats enligt 23–25 §§, fortsätter granskningen med de röster som har avgivits genom brevröstning och som har kommit in till valnämnden före förrättningens början.

Brevröster som kommer in efter förrättningens början läggs utan vidare åtgärd åt sidan.

Sedan rösterna från vallokalerna har behandlats enligt 23–25 §§, fortsätter granskningen med de röster som har avgivits genom brevröstning och som har kommit in till länsstyrelsen före förrättningens början.

32 §⁵

Vid mandatfördelningen mellan grupper, partier och liknande sammanslutningar skall mandaten fördelas proportionellt på grundval av valresultatet. Härvid tilldelas mandaten, ett efter annat den grupp, det parti eller motsvarande som för varje gång uppvisar det största jämförelsetalet. Jämförelsetalet beräknas genom att gruppernas, partiernas eller de liknande sammanslutningarnas röstetal delas med det tal som är ett högre än det dubbla antalet mandat som redan har tilldelats gruppen, partiet eller sammanslutningen.

Vid mandatfördelningen mellan grupper, partier och liknande sammanslutningar skall mandaten fördelas proportionellt på grundval av valresultatet. Härvid tilldelas mandaten, ett efter annat, den grupp, det parti eller motsvarande som för varje gång uppvisar det största jämförelsetalet. Jämförelsetalet är, så länge gruppen, partiet eller sammanslutningen ännu inte tilldelats något mandat, röstetalet delat med 1,4. Därefter beräknas jämförelsetalet genom att röstetalet delas med det tal som är ett högre än det dubbla antalet mandat som redan har tilldelats gruppen, partiet eller sammanslutningen.

För varje mandat som en grupp, ett parti eller en liknande sammanslutning har fått skall en ledamot utses. När en ledamot utses skall reglerna i 18 kap. 38–39 §§ vallagen (1997:157) om val till riksdagen tillämpas. För att personligt röstetal skall fastställas för en kandidat måste han dessutom ha fått lägst 25 personröster.

⁵ Senaste lydelse 2000:1214.

Sedan *valnämnden* fördelat mandat i Sametinget skall resultatet av valet offentliggöras genom kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar.

Valnämnden skall utan dröjsmål till regeringen redovisa resultatet av valet samt utfärda bevis till valda ledamöter och ersättare.

Sedan *länsstyrelsen* fördelat mandat i Sametinget skall resultatet av valet offentliggöras genom kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar.

Länsstyrelsen skall utan dröjsmål till *Sametinget* och regeringen redovisa resultatet av valet samt utfärda bevis till valda ledamöter och ersättare.

32 a §⁶

Om en ledamot har avgått före utgången av den tid för vilken han blivit vald, skall *valnämnden* på anmälan av Sametingets ordförande inkalla en ny ordinarie ledamot enligt de bestämmelser i 18 kap. 61 § vallagen (1997:157) som avser ny ordinarie landstingsledamot.

Om en ersättare för ledamot har inträtt som ordinarie ledamot eller avgått som ersättare av annan orsak, skall *valnämnden* på anmälan av Sametingets ordförande utse ytterligare ersättare enligt de bestämmelser i 18 kap. 63 § vallagen (1997:157) som avser ersättare för landstingsledamot.

Den förrättning som avses i första och andra styckena är avslutad när protokollet från förrättningen har lagts fram för granskning. Efter sammanräkningen skall valsedlarna åter läggas i omslag på sätt som föreskrivs i 31 §.

Om en ledamot har avgått före utgången av den tid för vilken han blivit vald, skall *länsstyrelsen* på anmälan av Sametingets ordförande inkalla en ny ordinarie ledamot enligt de bestämmelser i 18 kap. 61 § vallagen (1997:157) som avser ny ordinarie landstingsledamot.

Om en ersättare för ledamot har inträtt som ordinarie ledamot eller avgått som ersättare av annan orsak, skall *länsstyrelsen* på anmälan av Sametingets ordförande utse ytterligare ersättare enligt de bestämmelser i 18 kap. 63 § vallagen som avser ersättare för landstingsledamot.

33 §⁷

Valnämndens beslut enligt 22, 32 och 32 a §§ får överklagas hos Valprövningsnämnden. Ett beslut får överklagas av den som enligt röstlängden var röstberättigad vid valet. Det får också överklagas av en grupp, ett parti eller en liknande sammanslutning som har deltagit i valet.

Länsstyrelsens beslut enligt 22, 32 och 32 a §§ får överklagas hos Valprövningsnämnden. Ett beslut får överklagas av den som enligt röstlängden var röstberättigad vid valet. Det får också överklagas av en grupp, ett parti eller en liknande sammanslutning som har deltagit i valet.

⁶ Senaste lydelse 2000:1214.

⁷ Senaste lydelse 1997:168.

Överklagandet skall ges in till Valprövningsnämnden och vara nämnden till handa tidigast dagen efter valdagen och senast inom tio dagar efter det att resultatet av valet offentliggjorts enligt 32 eller 32 a §.

Vid Valprövningsnämndens prövning av överklaganden som avses i denna paragraf får nämnden upphäva valet eller föranstalta om andra mindre ingripande åtgärder enligt de grunder som anges i 19 kap. 18 eller 19 §§ vallagen (1997:157).

Vid Valprövningsnämndens prövning av överklaganden som avses i denna paragraf får nämnden upphäva valet *och förordna om omval* eller föranstalta om andra mindre ingripande åtgärder enligt de grunder som anges i 19 kap. 18 eller 19 § vallagen (1997:157).

Omval

34 §

Vid omval till Sametinget skall den centrala valmyndigheten efter samråd med länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte och Sametingets valnämnd bestämma valdag. Beslutet får inte överklagas.

35 §

Den slutliga röstlängd som upprättats för det ordinarie valet skall användas vid omval.

36 §

I övrigt gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i denna lag om ordinarie val vid omval.

Uppgifter i folkbokföringen

37 §⁸

För aktualisering, komplettering och kontroll av sameröstlängden får inhämtas uppgifter om namn, personnummer, adress och medborgarskap från register hos Skatteverket avseende uppgifter i folkbokföringen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2004.

⁸ Senaste lydelse av tidigare 4 kap. 4 § 2003:704.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar

dels att 1 kap. 1 och 6 §§ samt 2 kap. 1 § och rubriken till 2 kap. skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas tio nya paragrafer, 2 kap. 15–24 §§ samt närmast före 2 kap. 1, 15, 16, 20, 22, 23 och 24 §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag tillämpas vid behandling av personuppgifter i den centrala valmyndighetens och länsstyrelsernas verksamhet med val och folkomröstningar enligt vallagen (1997:157), folkomröstningslagen (1979:369) *samt* lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar, om behandlingen är helt eller delvis automatiserad eller om uppgifterna ingår i eller är avsedda att ingå i en strukturerad samling av personuppgifter som är tillgängliga för sökning eller sammanställning enligt särskilda kriterier.

Den centrala valmyndigheten är *personuppgiftsansvarig* för den behandling av personuppgifter som myndigheten skall utföra. En *länsstyrelse* är *personuppgiftsansvarig* för den behandling som *länsstyrelsen* skall utföra.

¹ Senaste lydelse 2002:66.

² Senaste lydelse 2002:66.

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 §¹

Denna lag tillämpas vid behandling av personuppgifter

1. i den centrala valmyndighetens och länsstyrelsernas verksamhet med val och folkomröstningar enligt vallagen (1997:157), folkomröstningslagen (1979:369) och lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar, samt

2. i den centrala valmyndighetens, Sametingets och länsstyrelsens verksamhet med val enligt sametingslagen (1992:1433), om behandlingen är helt eller delvis automatiserad eller om uppgifterna ingår i eller är avsedda att ingå i en strukturerad samling av personuppgifter som är tillgängliga för sökning eller sammanställning enligt särskilda kriterier.

6 §²

Den centrala valmyndigheten, *Sametinget* och *länsstyrelserna* är *var för sig personuppgiftsansvariga* för den behandling av personuppgifter som *respektive myndighet* skall utföra.

2 kap.***Val- och
folkomröstningsdatabasen******Databaser******Val- och folkomröstningsdatabas*****1 §³**

I den centrala valmyndighetens och länsstyrelsernas verksamhet med val och folkomröstningar skall det finnas en samling personuppgifter som med hjälp av automatiserad behandling används gemensamt i verksamheten för de i 1 kap. 4 och 5 §§ angivna ändamålen (val- och folkomröstningsdatabas).

I den centrala valmyndighetens och länsstyrelsernas verksamhet med val och folkomröstningar *enligt 1 kap. 1 § 1* skall det finnas en samling personuppgifter som med hjälp av automatiserad behandling används gemensamt i verksamheten för de i 1 kap. 4 och 5 §§ angivna ändamålen (val- och folkomröstningsdatabas).

Databas för sametingsvalet**15 §**

I den centrala valmyndighetens, Sametingets och länsstyrelsens verksamhet med val enligt 1 kap. 1 § 2 skall det finnas en samling personuppgifter som med hjälp av automatiserad behandling används gemensamt i verksamheten för de ändamål som anges i 1 kap. 4 och 5 §§ (databas för sametingsvalet).

***Innehåll i databasen för
sametingsvalet*****16 §**

I databasen får uppgifter behandlas om personer som

1. har tagits upp i sameröstlängden, eller

³ Senaste lydelse 2002:66.

2. är kandidater till Sametinget.

Uppgifter om andra personer än dem som anges i första stycket får behandlas om det behövs för handläggningen av ett ärende.

17 §

Beträffande en person som avses i 16 § första stycket 1 får i databasen behandlas uppgifter om personnummer, namn och adress.

18 §

Beträffande en person som avses i 16 § första stycket 2 får i databasen behandlas uppgifter om personnummer, namn, adress samt partibeteckning och övriga uppgifter som enligt 3 kap. 10 § sametingslagen (1992:1433) skall finnas på valsedlar där personen är upptagen.

19 §

Vad som sägs i 5–7 §§ om behandling av uppgifter i ett ärende, behandling av handlingar i ett ärende och utlämnande av uppgifter till enskilda gäller även databasen för sametingsvalet.

Direktåtkomst till databasen för sametingsvalet

20 §

Den centrala valmyndigheten, länsstyrelsen och Sametinget får ha direktåtkomst till de uppgifter som avses i 17–19 §§.

21 §

Vad som sägs i 9 § om en enskilds rätt till direktåtkomst gäller även databasen för sametingsvalet.

***Sökbegrepp vid sökning i
databasen för sametingsvalet*****22 §**

Vad som sägs i 10 och 11 §§ om sökbegrepp gäller på motsvarande sätt vid sökning i databasen för sametingsvalet.

***Gallring i databasen för
sametingsvalet*****23 §**

Uppgifter som inte längre behövs för ändamålet med behandlingen av personuppgifter i databasen skall gallras om inte något annat följer av andra stycket.

Den slutliga sameröstlängden från varje sametingsval skall skrivas ut på papper och bevaras. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva om ytterligare bevarande.

***Avgifter för utlämnande av
uppgifter ur databasen för
sametingsvalet*****24 §**

Den centrala valmyndigheten, Sametinget och länsstyrelsen får ta ut avgifter för att lämna ut uppgifter ur databasen enligt de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen.

Rätten att ta ut avgifter får inte innebära inskränkning i rätten att ta del av och mot fastställd avgift få kopia eller utskrift av en allmän handling enligt tryckfrihetsförordningen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2004.

|

Regeringens lagförslag

|

Utskottets lagförslag

Reservanternas lagförslag

|

Konventionstexte

Lagrådsyttrande som begärts av utskottet

|

Yttranden från andra utskott

Övrigt

|